

možjo prebavlja in predeluje. Po tem se ravná tudi umetno filozofsko delovanje. Ono ne izvira iz same delavnosti duha, niti ne gromadi prosto gradivo iz narave in poskusov, ampak ga z razumom pretvarja in upodoblja. Za pouk priporoča Baco genetiško metodo, po kateri učitelj svoje učence vpeljuje v znanost po tisti poti, po kateri je sam do znanosti prišel. Po tem potu se nauki presajajo v dušo otrok, kakor da bi bili z njimi vzrastli. Načela, katera je Baco razvil v filozofiji, trudili so se v pedagogijo jih prenesti Bolfenk Ratke, Ivan Komenski in Ivan Loke, kar jim je tudi uspešno od rok šlo, kakor bodemo v sledečem videli.

IV. Bolfenk Ratke.

Bolfenk Ratke je bil l. 1571. rojen v provinciji Holstein. Izučivši filozofijo in teologijo v Rostoku, mudil se je več let na Holandskem in Angleškem, kjer se je učil Baco-novih spisov, matematike in starih jezikov (grškega, hebrejskega in arabskega). Mnogo pomanjkljivosti v takratnih šolah naklonile so ga, da je premišljeval o tem, kako bi se enostavnejše in lažje poučevalo. Zategadel je predložil nemškemu državnemu zboru v Frankfurtu (l. 1612.) spomenico, v kateri je obetal, da hoče pokazati, kako bi se mogli jeziki v kratkem času lahko naučiti in razširiti, potem, kako bi se mogla osnovati šola, ki bi učila in širila vse znanosti in umetnosti, in naposled to, kako bi se v nemškem cesarstvu mogel uvesti in vzdržati eden jezik, ena vera in ena vlada. S to spomenico je dosegel vsaj nekaj pri posameznih členih nemškega zbora, ki so mu pomogli z novci, drugi s priporočilom. Vladajoča vojvodinja Weimarska Doroteja zaupala mu je svoje sestre v pouk. Po njeni smrti urejeval je Ratke šole mesta Avgsburga, pa brez uspeha. Mudil se je potem v raznih mestih Nemčije in Švice, dokler ga ni knez Ljudovit Anhalt-Köthenski pozval v Köthen. To ustanovljeno šolo za dečke in deklice uredil je Ratke po svojih nazorih. Sam knez izdal je ustanove za te šole, pa osnoval tudi tiskarno, da so se mogle prirediti po novi metodi potrebne učne in pomočne knjige. Ratke je zbral okoli sebe najnadarjeneje učitelje ter jih vpeljal v svojo metodo, toda s pogojem, da je brez njegovega dovoljenja nikomur ne odkrijejo in da nikjer drugod po njej ne učijo. Pa skoro so se pokazali veliki nedostatki v Ratkejevem delovanju. Pred vsem ni znal svojih misli praktično izvesti. Vrh tega je bil sebičen in nesnosljiv ter je odbijal od sebe svoje sodelavce. Naposled se je še kot odločen privrženec luteranstva sprl s köthenskim duhovništvom in meščanstvom, ki je pripadalo k reformovanim.

Ker ga ni knez v njegovi samovolji podpiral, začel se je groziti, da bo zapustil Köthen. Na to je še prišel v zapor, iz katerega ga je knez čez osem mesecev izpustil, a moral je s posebnim pismom priznati, da je več obečal, nego je storiti mogel. Zdaj se je mudil pri svoji zagovornici knjeginji Rudolstadtski Ani Sofiji, ki je njegove predloge o reformi pouka priporočila švedskemu kancelarju Oksentstjerni. A tudi tukaj jih ni mogel izvesti, kajti l. 1635. doletí ga že smrt.

Glavna pedagogijska načela Ratke-va so v spomenici, katero je bil 1618. l. izročil Köthenskemu knezu, in v spisu njegovega pristaša Rheni-ja. Glasé se: Pouk ima biti splošen; nikdo se ne more izključiti od njega, tako, da se vsak naučí vsaj čitati in pisati.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

Jožef Bevk r. 4. marc. 1811 v Sorici, mašnik 1839, služil v Fari pri Kostelu, na Vačah, na Križni Gori, župnik v Šentjurgu pri Svibnem u. 19. dec. 1860. Marljiv

podpornik kmetijske družbe je največ pisaril a) v Novice pod imenom Križnogorski (B—k) na pr. l. 1852: Kako bi se s sadnim in murbinim drevjem v kratkim marsiktera soseska obogatiti zamogla; l. 1853: O mlinarjih. Koderčija in mletvina. O mesarjih. Zoper krompirjevo gnjilobo. O poškodovanji dreves itd.; l. 1855: Kdaj je naj ugodniši čas jari ječmen sejati. Pouk, kako umni angležki kmetje bob sejejo. Mnogoteri dobrovoljni sveti našim gospodarjem; l. 1859: Za svečarje, pa tudi za slovar kaj. Naravoslovna drobtinica. Rudokop na Črni persti. Lek za začarane oči (Pravlica) itd. Na primer bodi:

„Glad je kej čuden kuhar, — on ume hrano tako pripraviti, da je brez zabele in brez soli vendar okusna. O polajšanju solne cene še zmiraj milo upamo. Kakošna se bo nam za zabelo godila? . . . Več vasí je že tù, kjer čez zimo ni v svinjaku kermaka. . . Svenska kupčija na brado že več let gerdo kmetu guli brado. Pa tudi neke pijavke v zdanjih siromaških okoljšinah dovolj zlega napravijo . . . To so krivični mlinarji, ki se jih je treba čuvati . . . Al — pogostoma se tako godí, kakor Latinec pravi: „Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim“, ali po našem bi menda bilo: „Kdor medvedu vbeží, v risove kremplje priletí“. Na Koroškem, saj v nekterih krajih, kakor je pisavca nek poštenjak zagotovil, je že stara navada, ki je tudi v naši sosedni Čubranski okrajni vpeljana, da mlinar vreče na vago v mlin sprejemlje, in jih spet na vago odrajuje, potem ko pravično mlevšino ali merico, kakor jo vsaki lahko prerajta, sebi priderži. Al bi ne bila vaga tudi pri naših mlinarjih priporočevati zoper krivice in tudi za povišanje obertništva?“ itd. (Novic. 1853. l. 27). — „Gospoda Križnogorskega poznate, dragi striček, že iz Novic. On Vam je junaška oseba, ne samo po telesu, temoč tudi po duhu. Um in serce sta pri njem v lepem soglasji . . . Berite, kar je sam pisal o pogledu s Križne gore! On popisuje goro za goro, kako se verstijo proti zahodu od gladke Slivnice do stermega golega Grintovca; on imenuje vse cerkvice po dolini itd.“ — pravi o njem Terstenjak (v Novic. 1859. Glej l. 1861 str. 9).

b) V Zgod. Danici se nahajajo Križnogorskega sestavki na pr. l. 1856: Nekaj zastran plesú; l. 1857: Beseda zastran Kolemonoviga žegna; l. 1859: Skušnjave zastran revšine. — c) Šolski Prijatelj l. 1853 str. 144 pa naznanja, da je Mohorjevemu družtvu Jožef Bevč poslal rokopis: „Prilike jez. O. Bonaventure“. (Prim. Prilike Patra Bonaventure, prosto poslovenil A. Lesar, izd. družba sv. Mohora l. 1866).

Dr. Janez Krizostom Pogačar r. 22. jan. 1811 v Vrbi, vasi duhovnije Brezniške, svečenik 1834, doktor in profesor bogoslovja, vodja Alojzijevišču od l. 1846—1858, kanonik, dekan, prošt, l. 1875 knezoškof Ljubljanski, u. 25. jan. 1884. Za slovensčino se je vnel bil l. 1848, kadar je hkrati jel izdajati a) Slovenski cerkveni časopis Nr. 1. V Soboto l. Maliga serpana; b) Laibacher Kirchenzeitung Nr. 1. 6. Juli; l. 1849 z naslovom Theologische Zeitschrift, pa še c) Zeit und Ewigkeit. Ein religiöses Wochenblatt. Nemška lista sta z l. 1849 jenjala, slovenski se je pa prekrstil v „Zgodnjo Danico“. Katolški cerkveni list. Vsem trem listom je bil Pogačar založnik in vrednik, Danici posebej do l. 1852. Ker si je bil preveč opravičeval naložil, ni utegnil sam pisati mnogo; njegovi so na pr. le začetni sestavki: „Was jetzt Noth thut 1848. Zum neuen Jahre 1849. Zeit und Ewigkeit. Nr. 1.“ — Spisoval je tudi „Kirchliche Nachrichten“. — Tako v slovensčini l. 1848: „Predgovor. L. 1850: Kaj nam kliče novo leto? — Razgled po keršanskim svetu“. — Pri tem in pri tiskovih popravah smo mu pomagali dijaki Alojzniki. Iz predgovora bodi na razgled:

„Eno je potrebno; to čez vse ceniti, téga z vso resnobo iskati in se pred vsem zagotoviti, že zdrava pamet vsakterimu veléva, in neki notranji glas, ki se ne da lahko zadušiti, z nepremagljivo močjo ukazuje. Kaj je to eno potrebno? Zveličanje v Bogu

in večna blagost v sklenitvi z njim, ki je vir vse blagosti . . . To se nam ponuja po Jezusu v katoliški cerkvi . . . De bomo tedaj katoliško cerkev, ktere udje smo per sv. kerstu postali, iz celiga serca ljubili, jo moramo poznati natanko po vsih njenih notranjih in unanjih zadevah. In ravno k temu spoznanju katoliške cerkve tudi kaj perpomoci, je namen priučujočiga slovenskiga časopisa, kteriga prvi list vam dans, ljubi Slovenci! v roke podamo. Popisovali bomo rast in razširjenje cerkve skoz dolgo versto stoletij, razlagali bogastvo, ki se v njenih verskih in djanskih naukih, v mnogoterih napravah očitne službe božje, in v življenji njenih svetnikov razodeva. Naznanili bomo, kolikor bo mogoče, vse vesele in žalostne pergodbe, ktere cerkev sploh in posebno v naših krajih zadevajo, in perpovedovali od njenih nekdajnih in zdajnih bojev z sovražnimi močmi in od veličastnih zmag, ktere ji je njen nebeški ženin zoper nasprotnike podelil. Ne bomo tudi zamolčali, kaj je storiti, kaj opustiti, kader se zmede množijo, ter skušnjave nevarniši in močnejši nahajajo. Upamo pa tudi, da nas bodo duhovni gospodje po celim Slovenskim v tem perzadevanji s svojimi močmi podpirali in nam pogosto razne dopise, ki od zgorej naznanjenih reči govorijo, pošiljali. Le zedinjene moči zamorejo z božjo pomočjo kej veliciga dopernesti. Bog pa svojiga blagodara ne bo odrekel tistim, ki z resničnim sercam njegovo čast, povišanje svete cerkve in zveličanje duš išejo. — Pozneje se je oglasil v Danici le še l. 1865 št. 1—24: Spomini s potovanja v Rim, in l. 1868 št. 34: Šolska postava od 25. maja 1868 — gledé na ljudsko šolo. — L. 1857 je prišel na svetlo I. zvezek „Sv. pismo stare in nove zaveze . . . Allioli . . . po povelji kneza Antona Alojzja itd.“, kteremu je, kolikor jaz véim, v bistvu d) predgovor zložil Dr. J. Pogačar (Jezičn. XXIV. str. 67). Posebej pa je priobčil

e) Pridige. Govoril Janez Zlatoust Pogačar, dohtar bogoslovja, korar stolne cerkve itd. V Ljubljani 1864. 8. VI. 424. Nat. J. Milic. — V predgovoru pravi na pr.: „V dolgem teku mojih duhovskih let se je večkrat primerilo, da sem pri novih mašah pridigoval . . . Serčna želja, naj bi mašniki, kterim sem o praznični slovesnosti njih perve daritve častitljivost duhovske službe odkrival, tistega duhá, ki jih je takrat navdajal, zvesto ohranili in zmiraj više vnemali, mi je misel vdihnila, nektere svojih novomašnih pridig natisniti dati, in jim takó majhno darilce v prijateljski spomin zapustiti. Ker se mi je pa pozneje taka spomenica celó premajhna zdela, sem pridigam pri novih mašah dve versti postnih pridig, ki sem jih v letih svoje duhovske mladosti, namreč l. 1839 in 1840, v predmestni farni cerkvi svetega Petra v Ljubljani govoril, in nekaj družih pridig o raznih priložnostih pridjal, in nazadnje še mično povest od zaročitnega perstana presvete Device Marije pristavil. Takó so izrastle bukve, ktere v tej obliki ne samó njim, ki sem jih o slovesni novi maši s povzdignjenim sercem spremljal k altarju, temuč vsem, ki sem jim kdaj na poti v božje svetinstvo učenik bil, v ljubijoči spomin prijazno podám, pa tudi vsem duhovnim bratom po Slovenskem v znamenje batovske vzajemnosti spoštljivo izročim. Če kdo kako dobro zerno v njih najde, naj to zerno pod njegovimi spretnimi rokami moč bogate rodovitnosti v podbudo keršanskega duhá dobiva. Ne, kdor sadi, je kaj, ne kdor priliva, temuč kteri rast daje, Bog. Njemu bodi čast in hvala vekomaj“.

Naposled je spregovoril f) v Slovencu l. 1874: „O slovensko-nemškem delu Wolfovega slovnika“ (II. 85. 86). — Sicer sem dejanje njegovo opisal jaz v Slovencu l. 1884 (XII. 22). — Razun tega gl. Kres IV. 1884 str. 157—209: Knez-vladika dr. Janez Zlatoust Pogačar, sp. Anton Žlogar. — Koledar družbe sv. Mohora 1885 str. 31—49: Janez Krizostom Pogačar, knezoškof ljubljanski, sp. Svetilko.

Dr. Matija Prelog r. 27. okt. 1813 v Hrastju, vasi med Ljutomerom in Radgono; latinski učil se v Varaždinu in Gradcu, zdravoznanstva na Dunaju, doktor služil

od l. 1842 v Ljutomeru, od l. 1849 v Mariboru, kjer u. 27. jan. 1872. Da je rano deloval za slovenščino, kažejo a) Narodne pèsni ilirske, sk. Stanko Vraz l. 1839, kjer je iz njegove zbirke: Marko ino Turki, iz okolice Radgonske (str. 3); Marko devojko prosi (str. 196). — Prikupil pa se je s knjigo

b) Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravo ohraniti in podoljšati. Spisal veči del po C. Hufelandu in založil Matija Prelog, doktor zdravilstva v Mariboru. Kdor zmerno živi, dolgo živi. V Mariboru 1864. 8. str. 271. Nat. E. Janžič. Zdravo in dolgo življenje, modra glava in veselo serce so naj vekši dari Božji! Knjigo spisatelj posvečuje slavnemu dr. Fr. Miklošiču . . Vvod pravi na pr.:

„Baco (historia vitae et mortis) bil je prvi, kateri je to znanost zložil in spisal. Po njem je spisal Ch. Hufeland 1796 (Makrobiotik, oder die Kunst das menschliche Leben zu verlängern) prvi kakor sestavno vredjeno znanost. Posebni jeni deli so spisani od mnogih in mnogovrstno. — Dolgo in zdravo življenje si vsaki človek želi, torej tudi Slovenci, jih pa množina, ali ne toliko, da bi učene spise prav umeli, nemški ne ve, v katerim jeziku je ta umetnost do zdaj z vekšino spisana. Da se tedaj tudi dragim našim rojakom pot pokaže, po katerem mora človek iti, ako če do velike in zdrave starosti priti, spisal sem v predragem našem slovenskem jeziku, nakoliko je najme slaba moja moč dopuščala, to lepo znanost, makrobiotiko imenovano, veči del po C. Hufelandu. Spisal sem to znanost ne glede na zdravnike ali učene ljudi, temoč na manj učeno ljudstvo, posebno pa na mladino. Ta spis postal je zato v mnogih delih dolgši, kakor bi bilo drugače potrebno. Mladina bi se iz prva morala učiti, kaj je za dolgo in zdravo življenje potrebno, pa ravno pri nji se je dozdej to z vekše strani zamujevalo. Spisana je zato ta knjiga tako, da se sme vsakemu mladenču brez skerbi v roke dati. Makrobiotika mora zato spisana biti ne samo zdravilsko, temoč tudi moralno. Kdo bi mogel o človeškem življenju pisati v moralni svet ne stopivši, k kateremu ono spada? — Človek in jegov moralni namen se ne moreta naravsko razločevati; kazal zato bode moj mali spis, kateri je ravno zato morebiti veliko več vreden, kakor mnogo drugih, da prave moralne postave niso samo za naravsko zdržanje in podoljšanje življenja potrebne, temoč da je narava človeška samo na moralnost položena, in da je samo po nji človek človek, in se loči od živine. — Naravsko in moralno zdravje v človeku je tako zedinjeno kakor duša in telo; teče iz jednega izvira, skupčuje se, in tako zedinjeno še le čini požlahtnjeno in dovršeno človeško naravo! Dobro vendar vem, da bi se ta velika umetnost in znanost še dosta popolnejše spisati dala, vendar sim zadovoljen s tem prepričanjem, da bode to, kar sem spisal, kdar na svitlo pride, vsikdar k hasku“.

c) Črni Peter. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in založil Dr. Matija Prelog. V Mariboru 1866. 8. 58. Nat. E. Janžič.

d) Zakonska sol. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in zal. Dr. M. P. V Mariboru 1867. 8. 44. Janžič.

e) Slovenski Gospodar. Podučiven list za slovensko ljudstvo. Maribor. Izhaja vsaki četrtek v 4°. Tečaj I.—V. l. 1867 do srede l. 1871 založnik in vrednik Dr. Matija Prelog, (Vid. Slov. Narod V. 1872. — Letopis Matice Slovenske l. 1872—1873 str. 145—147).

Mihael Pikl r. 24. sept. 1814 v Spodnji Hudinji, vasi blizu Celja, učil se v Celju, Gradcu, bogoslovja v Celovcu, voditelj mu je bil Slomšek, mašnik 1837, kaplan v Šmariji, Vidmu, Brašlovčah, spiritval v Celovcu od l. 1844, župnik v Brežicah od l. 1848, korar v Šent-Andreju od l. 1852, semeniški vodja v Mariboru l. 1859, u. 26. jan. 1867. Slovenski je sodeloval a) v Djanje Svetnikov, na svitlo dal A. Slomšek l. 1853—4 (Jezičn. XXIV str. 17); v b) Drobntince na pr. l. 1856: Nekaj za neveste. Trojna skriv-

nost pri reji otrok; l. 1857: Otrok — misionar; l. 1858: O plesu; l. 1861: Keršanska beseda za bratovščino sv. Cirila in Metuda poediniti odkrušene staroverce, sosebno Slovane. — Na razgled bodi iz dnevnika l. 1866 jul. 8: „Prav tužni so dnevi, ktere od pretečenega tjedna sem živimo, ker nam žalostnica za žalostnico dobaja od severne vojske naše, ki je 3. t. m. toliko neizrečeno nesrečo imela. Naj že bo vzrok naše zgube in naše nesreče pri severni vojski kateri koli hoče, to je in ostane gotovo in resnično, da brezverni in brezbožni voditelji ali vojskovodji nikdar blagoslova in pomoči božje upati ne smejo, in ako Bog hiše ne brani, se zastoj bojujejo še tako hrabri vojaki. Kaj tako imenovana poganska čednost ali serčnost velja, se tukaj prav očitvidno kaže. Bog se usmili in daj toliko skušenim narodom avstrijskim skoraj ljubi mir, zastopnost — in svoj nebeški blagoslov!“ Vid. Drob. 1869 str. 177, kjer je opisan „Mihael Pikl, inf. stolni prošt Lavantinski“ (str. 124 — 187), sestavil dekan Franc Kosar, ki mej drugim piše o njem: „Biti Slovenec, jim je bilo ponos! . . . Podpirali so z besedo in djanjem vse domorodne početja. V prvem imeniku „Novic“ se že gotovo bere njih ime, — „Danica“ jim je bila vselej prijetna tovaršica in tolažnica, — „Drobtinica“ so bili od začetka sem varh, podpornik in sodelavec, „družba sv. Mohora“ jih je štela med svoje ude, — „Slovenska matica“ jih ima vpisane med svoje ustanovnike in „Mariborska čitalnica“ jih je spoštovala kakor enega zmed členov najiskrenejših in darežljivjih. In prav takrat, ko se mnogi, od strahu omamljeni (za Šmerlingianizma), že skoraj v čitalnico niso upali, so jo oni, da-si tudi jim njih persna bolezen že skoraj ni več dopuščala, na večer še od doma hoditi, kar zato še včasih — da-si tudi s težavo, obiskovali, da so s svojim zgledom očitno pokazali, da pravica ostane pravica, ali se pripoznava ali ne, in da je njih zvestoba do slovenske zastave nepremakljiva itd. (Drob. XX. str. 185).“

Lovro Pintar r. 2. avg. 1814 v Selcih, v latinskih šolah bil na Hrovaškem v Karlovcu, bogoslovec v Ljubljani, svečenik 1840, služboval v Semiču, Kočevju, Šent-Janžu, bolehen bival največ v Radolici, kaplan v Predvoru, župnik v Zalilogu, na Breznici, v pokoju u. 10. sept. 1875 v Predvoru. Iskren Slovenec ilirski deloval marljivo že v bogoslovju, potem spisal:

a) Molitve za duše v vicah: s pristavkam mašnih in drugih molitev. Večidel iz nem. poslov. L. P. duhoven. V Ljubljani 1848. 12. 283. Zal. Gerber. Tisk. Blaznik. — b) Mašne in druge molitve. Večidel iz nem. posl. L. P. 1849. 12. 176. Gerber. — 2. nat. 1850. 3. 1860. 5. 1867. 6. 1871. str. 272. 7. 1879. — c) Nebeške iskricice za mladost pa tudi za odraslene ljudi. V Ljubljani 1850. 12. 202. — 2. nat. 1851. 3. 1853. 5. 1858. 7. 1863. 9. 1867. 10. 1869. 12. 1876. 13. 1879. — d) Sveti angelj varh ali vodnik pridnih otrok v nebesa. L. P. V Ljubljani 1853. 3. nat. 1863. 16. 124. — e) Marija Devica nebes in zemlje kraljica, naša preljuba mati in pomočnica. Spisal večidel po nemških bukvah „Marien-Kapelle“ Lovrenc Pintar, predvorski kaplan. V Ljubljani 1856. 8. str. 708. Zal. Gerber. Jako priljubljena molitvena knjiga z lepimi šmarnicami.

Pisaril je rad in krepko v razne časnike na pr. a) v Novice l. 1848: Razglas udam semeniškiiga bravniga društva; l. 1851: Nekaj iz „Vesne“, kjer modro razlaga najprej svoje misli o Terdinovem „pretresu slovenskih pesnikov“ v Lj. časniku l. 1850 br. 71. 72. — L. 1857: Pintarjeva drevesnica v Predvoru, potem na Breznici; Sadjoreja, kakor jo v predvorski šoli že sedem let učimo; l. 1865: Pravi rumeni zimski štetinar; Kmet premalo — gospoda preveč drevje obrezuje in trebi. l. 1866: Kaj je storiti, ako je sadno drevo gospodarju zavoljo preobilnih zarodnic nerodovitno; Hvalovredna jabelka; l. 1870: Statistični pregled davkovskih zadev (po knjigi: Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im oest. Kaiserstaate 1858) št. 14—16.; l. 1872: Rabarbara itd. — V b) Danici se

nahajajo dopisi njegovi na pr. l. 1848: Šolski dopis iz Gorenskiga; l. 1849: Hiša pregrehe in kreposti (Po svojim poslovenil L. Pintar) str. 289—294; l. 1867: Kaj dela državni zbor na Dunaju. Govor zoper zakonsko postavo. Dopis o govoru Greuterjevem; l. 1868: Večer 21. in 22. sušca na Dunaju. Medverska postava. Govor njegov o prvem členu medverske postave. Govor Greuterjev o splošnji obravnavi medverske postave. Govor dr. Tomana ob davkarski obravnavi derž. zbora. Govor L. Pintarja pri obravnavi kranjske sirotnice v dež. zboru. Govor prof. Greuterja o postavi zastran sprave razdrtih zakonskih itd. — c) Slovenija l. 1848: Kakošna se na Hrovaškim sovražnikom domovine gode. Pobratimstvo. Srežan. Ribčev sin. Franc Veriti, rojen Lah in verli slovenski pisatelj; l. 1849: Serbska Vojvodina. Marko Bočar, slavjanski junak; l. 1850: Resnica čez vse. — Ljublj. Časnik l. 1850: Ruske narodne igre itd. — d) Učiteljski Tovarš l. 1861: Iz sadjoreje: Mladi in stari les — razni popki. Kako se sadno drevje po korenincah množi. — e) Nem.-slov. Slovar (Wolf — Cigale) l. 1860 kaže, da je rokopis marljivo pregledoval tudi L. Pintar (Vorw. VIII). — f) Slovenec l. 1874 ima: Trije izvrstni sadjerejci: 1. Gregor Rovtar, bivši župnik pri sv. Lenartu. 2. Janez Majnik, župnik v Žiréh. 3. Friderik Homan, trgovec v Radolici. Popisal Lovro Pintar, župnik in sadjerejec na Breznici. — V Novicah pa je Žan priobčil po smrti njegovi: Spomini na izvrstnega sadjerejca Lovro Pintarja (1878 str. 376 — 378). Na primer bodi iz Novic. l. 1851: „Nekaj iz Vesne“:

„O novim letu je začel na Dunaju lepoznavski časopis „Vesna“ v českem narečju izhajati. Precej v prvem listu se bere dopis iz Ljubljane, kteriga je neki gospod K. poslal. Ta dopis je splošen pregled in pretres slovenskih spisateljev, posebno pa mladih pesnikov. V uvodu tega sostavka obljubi dopisatelj, da bode s časom dela slovenskih spisateljev bolj natanko pretresal ali kritiziral. Nas ta misel obhaja, da je kritika vsakimu slovstvu potrebna. Njena imenitna naloga je, zmote spisateljev odkrivati in kaj boljšiga nasvetovati. Ali prav močno se nam dozdeva, da Slovenci še nismo na tisti stopnji, da bi bilo slovenstvu koristno, naše literarne dela prav prav ojestro soditi, in tiste, ki na taki sodbi skoz rešeto smuknejo, satirično zasmehovati in strastno v blato porivati. Morebiti bi bilo bolje, ako bi se kritikarji mladiga slovenskiga slovstva po načelu slavniga spisatelja Ljudevita Vukotinovića ravnali, ki pravi: „Kritika tréba da je zdrava. U literaturi, koja se razvija, ima biti krotka i prijateljska, svigdar učeća, a nikada zlobna i porugivajuća itd.“ Ker je ravno unidan g. T., kteriga mi scer visoko častimo in med naj boljše slovenske prozaikarje štejemo, v „Ljublj. časniku“ slovenske pesnike na šembrano redko rešeto vergel in jih prav po zlatohruškarsko obunkal; bi bilo morebiti dragim slovenskim domorodcem prijetno v tej reči tudi drugi glas zaslišati. Več oči več vidi . . . To storiti nas pa tudi to priganja, ker je rešetarju slovenskih pesnikov sem ter tje tudi kaka očitna zmota iz peresa pljusknila itd. (str. 27) . . . Bratje slovenski! bodimo rajši v resnici složni. Ustopimo se čversto jeden zraven družiga v red, da nas obči vrag ne premaga. Če sovražnik koga izmed naših napade, priskočimo mu po bratovsko, da pod neprijateljsko silo ne omaga. Sebičnosti pa in mnenja po prvem sedežu naj v naših rajdah ne bo. „Vsi za jedniga, jeden za vse“, naj bo naše geslo. Slava jedniga naše stranke, naj bo veselje vsim, in nezasluženiga zaničevanja tudi naj zadnjiga iz našiga kola nikar brez primerniga odgovora ne pustimo. Po tem bo postala naša moč velika, da se bo tresel pred njo protivnik ošabni. Zlasti pa naj bi mlajši verstice domorodniga kola, ki so neskončno veselje starših vlastencov, nikdar ne pozabile teškiga in nevarniga truda tistih, ki so se že za slavjanstvo borili, ko je še ojestri meč hudiga okrutnika nad njihovo glavo bliskal. Lahko je na visoki gori krog sebe gledati, ali teško je na njo priklirati! — Gerdo in nehvaležno bi bilo tedaj, ako bi naša bistroglava mla-

dina svoje sëršene na tiste dražila, ki so se že njega dni s slavjanstvom pečali, če tudi ne vselej z naj boljšim uspeham. — To so naše misli v kritiki itd. (str. 33).“ — Na nagrobnem spominku, ki so mu ga postavili kranjski deželni poslanci in drugi čestitelji, je brati:

Svečenik, pastir je duše vodil,
Ljubil narod svoj do konca dni,
Z modrim umom v boj je zborov hodil
On, ki tukaj v miru spi.

Iz šole za šolo.

O „abecedniku“.

Ni mi namen, da bi poviševal lastni „ego“. To se že tako in tako nerodno, barem sè zavistjo sliši. Tudi se je „njega dni“ postavilo, dakako po lastnem izkustvu, pravilo, da bi pisatelj ne smel pisati v prvi osebi, ali da se mora tega po možnosti izogibati. Da pa ne bodem tako hodil okoli stvari same, „kakor mačka okoli vrele kaše“, treba, da se lotim pravega elementa. Ta element so naši abecedniki za pravo „abecednika“ in J. Miklošičeva „Začetnica in prvo berilo“. Punctum soliens, kamor merim, je pa mesto pri ustaikih b in p ter pri zobnikih d, t.

Na, tù ga imate, poreče kedo. Mi stari možaki smo tako učili in tudi kaj naučili, ti naši mladi kričači bi pa radi imeli vse „po nobel“ in vse „komod“. Dobro; neka Vam bude! Ali če se treba metodike učiti, če moramo to in še toliko psihologije znati, in če smo prisiljeni ravnati se po pravilih iste, pokaj da se pri šolskih knjigah ne bi pazilo, da bi bilo vse „metodiško“.

Mnogim zaprekam pri učenji bi se ognili, mnogo trudapolnih pol-ur bi bilo potečemu se učitelju prikrajšanih, mnogo veselja bi otroci manj izgubili, ako bi bile črke b, p in d, t v abecednikih ločene. Morale bi biti v „Začetnici“ črki b in p vsaj toliko narazen, kakor sta v Razinger-Žumerjevem „abecedniku“ ali pa v Praprotnikovem.

Gospoda, ki je sestavljala označene knjige, imela je v mislih sicer sličnost izreke, ni pa valjda pomislila na sličnost oblike, po kateri ne bi imenovane črke nikdar smeje biti tam, kjer so. Razven tega se pa pri učenji baš radi navedenega uzroka naletí na težkoče, kakoršnih ni niti od početka abecednika pri mali deci. Radi sličnosti izreke, ker so omenjene črke neposredno druga za drugo, začnè deca eno in drugo zamenjavati.

Da trditev le nekoliko opravičim!

Asocijacijski zakon reprodukcije je sicer, da se lagje obnavljajo predstave, če so slične, to je po analogiji.

Smelo se lahko trdi, da in prevelika analogija moti zaporednost pri reproduktovanji. Ker sta neposredno sosedni črki po izgovoru nalični, moramo ja smatrati liki spojeni, dakle predstavno verigo.

Ker mislim o predstavnih verigi niže kaj črhiniti, bodi mi dovoljeno, da tukaj opomnim, kako dobrodejen vpliv ima baš, da se zatrò nepotrebne težkoče, istodobnost ali kocksistenca. Človeku se vtisne v spomin razven predstave tudi njena okolica; analožne kontrastne i. t. d. predstave budé se s tem v mislih. Pri vsem tem vpliva okolica in sploh položaj, v kojem smo predstavo vzprejeli, tako močno, da predstavo samo, da se mora užé radi tega od lične ločiti, ker ona druga je bila sigurno vsprejeta v drugačni situaciji. Ker so pa črke b, p in d, t preblizu, tedaj je v tem slučaju nemogoče misliti na opisani pripomoček, ker se predstavi tako rekoč topita druga v drugi.